

Læringsopsamling

Børnemiljøvenner - sammen om hverdagen i dagtilbud

udarbejdet af
Dansk Center for Undervisningsmiljø
november 2024

DANSK CENTER FOR
UNDERVISNINGSMILJØ
Viden til praksis

S

Sammenfatning

I denne læringsopsamling præsenteres resultaterne fra projektet 'Børnemiljøvenner, sammen om hverdagen i dagtilbud'. Projektet er udviklet af Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) i samarbejde med 13 dagtilbud og er støttet af Nordea-fonden. Læringsopsamlingen er foretaget i forbindelse med afprøvning af værktøjskassen *Børnemiljøvenner - sammen om hverdagen i dagtilbud*, i de 13 dagtilbud i perioden november 2023 - marts 2024.

Gennem seks dialogværktøjer får børnene mulighed for at have medbestemmelse i deres hverdag, f.eks. ved at være med til at planlægge aktiviteter, bestemme over deres fysiske omgivelser og tage stilling til støjniveauer. Dialogværktøjerne er designet til at støtte pædagogisk personale i at skabe en dagligdag, hvor børns perspektiver er centrale, og hvor de oplever, at deres meninger betyder noget. Dette styrker børnenes følelse af at være en aktiv del af fællesskabet og bidrager til at skabe et trygt og engagerende miljø for alle.

I det følgende vil vi præsentere en kort sammenfatning af læringsopsamlingens hovedpointer.

Nyt blik på børneinddragelse

Arbejdet med Børnemiljøvenner har været med til at understøtte et øget og systematisk fokus på børneinddragelse i de 13 deltagende dagtilbud. Værktøjsæsken introducerer nye tilgange og metoder til at fremme inddragelsen af børnenes perspektiv i hverdagen.

Øget medbestemmelse hos børnene

Børnemiljøvenner giver børnene mulighed for at deltage aktivt i beslutningsprocesser, som har betydning for børnemiljøet og dagligdagen generelt – herunder temaer og aktiviteter, som børnene gerne vil lave. Det understøtter, at børnene lærer at udtrykke deres meninger og lytte til hinanden, og på den måde er det med til at fremme børnenes medbestemmelse og demokratiske dannelse.

Øget fokus på børnemiljøet

Arbejdet med Børnemiljøvenner har skabt øget fokus på børnemiljøet, hvor pædagogisk personale nu inddrager børnenes perspektiv i forbedringerne. Dette inkluderer børns deltagelse i indretning af legemiljøer og vurdering af støjniveau. Inddragelsen har gjort børnene mere bevidste om deres omgivelser og styrket deres evne til at forbedre børnemiljøet selv. Desuden har det forbedrede børnemiljø også ført til et bedre arbejdsmiljø for det pædagogiske personale, hvilket motiverer dem til at fortsætte arbejdet.

Børnemøder giver plads og rum for børns perspektiver

Systematisk afholdelse af børnemøder er en central del af arbejdet med Børnemiljøvenner, og det bliver en platform hvor børnene kan udtrykke meninger og oplevelser, som personalet ellers ikke ville få indsigt i. Børnemøderne bliver en tryk ramme, hvor børnene kan øve sig i at sige sin mening, lytte til hinanden og tale på skift. Gentagelse af aktiviteterne i Børnemiljøvenner understøtter, at det bliver nemmere for børnene at udtrykke tanker og følelser.

Sokkedyret Vense – et legende element

Børnemiljøvenner bygger på en legende tilgang i arbejdet med børnemiljøet, hvilket gør, at børnenes synes det er sjovt at afprøve. Hertil er sokkedyret Vense med til at understøtte det legende element og skabe en tryghed, som gør det lettere for børnene at udtrykke sig – også for de mere tilbageholdende børn. Børnene har igennem Børnemiljøvenner selv har været med til at skabe Vense, hvilket understøtter deres ejerskab og engagement i aktiviteterne. Det legende element har en positiv indvirkning på dagtilbuddenes arbejde med Børnemiljøvenner.

Implementering og forankring af Børnemiljøvenner

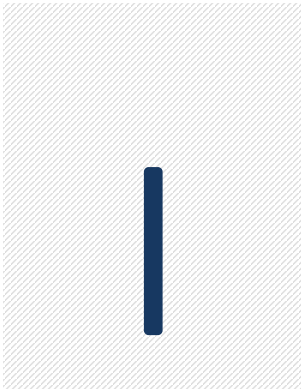
Det pædagogiske personale oplever værktøjsæsken som lettilgængelig og let at implementere i den daglige praksis. Arbejdet med Børnemiljøvenner understøtter en fælles tilgang til arbejdet med børneinddragelse på tværs af stuer og grupper. Nogle dagtilbud har indført faste *Børnemiljøvenner-dage*, som understøtter en fast rutine for personalet og en tryghed for børnene, og dermed fremmer forankringen. Afsat tid til, at det pædagogiske personale kan planlægge aktiviteterne i Børnemiljøvenner, er yderligere med til at understøtte en succesfuld forankring i den pædagogiske praksis. Organisering og planlægning fremstår som vigtige elementer for en succesfuld forankring af aktiviteterne i Børnemiljøvenner.

Det pædagogiske personale udtrykker, at arbejdet med Børnemiljøvenner har sat en ramme for det pædagogiske arbejde med børneinddragelse og øget deres nysgerrighed og fokus på børnenes perspektiver generelt i dagligdagen.

Indholdsfortegnelse

04

Indledning -----	5
1. Nyt blik på børneinddragelse -----	7
2. Øget medbestemmelse hos børnene -----	11
3. Øget fokus på børnemiljøet -----	15
4. Børnemøder giver plads og rum for børnenes perspektiver -----	18
5. Sokkedyret Vense, et legende element -----	21
6. Implementering og forankring af Børnemiljøvenner -----	24

Indledning

I Danmark har vi tradition for at lytte til børn i dagtilbud og vi ved, at børns trivsel, læring, udvikling og dannelse hænger tæt sammen med, i hvor høj grad børn oplever og føler, at de har mulighed for at bidrage til og påvirke dagtilbuddets rammer. Alligevel forstås børneinddragelse i dagtilbuddene bredt, og der er store forskelle på, hvor meget og hvordan børn inddrages i beslutninger og praksis.

Formålet med Børnemiljøvenner er at inspirere til, at børn og pædagogisk personale er sammen om at fremme det gode børnemiljø i dagtilbud. Børnemiljøvenner er en værktøjskasse, der består af praksisnære og pædagogiske værktøjer, der kan bruges til at arbejde med børnemiljøet i børnehøjde - hvor børn inddrages og får medbestemmelse på hverdagen i dagtilbud. Helt konkret betyder det, at børnene får en vigtig rolle og stemme i forhold til børnemiljøet i dagtilbud.

Læringsopsamlingen klarlægger hvilken forandring og værdi dagtilbuddenes arbejde med Børnemiljøvenner har bidraget med i forhold til at styrke børnenes indflydelse og trivsel.

Læringsopsamlingen består af 6 kapitler, der hver især belyser forskellige aspekter af projektet Børnemiljøvenner.

- Nyt blik på børneinddragelse
- Øget medbestemmelse hos børnene
- Øget fokus på børnemiljøet
- Børnemøder giver plads og rum for børnenes perspektiver
- Sokkedyret Vense, et legende element
- Implementering og forankring af Børnemiljøvenner

De første tre kapitler (nyt blik på børneinddragelse, øget medbestemmelse hos børnene og øget fokus på børnemiljøet) belyser den værdi og forandring arbejdet med Børnemiljøvenner har skabt i de deltagende dagtilbud. Her undersøges hvordan personalets tilgang til børneinddragelse har ændret sig, hvordan børnene oplever at blive inddraget og have medbestemmelse og sidst hvordan børnemiljøet set fra et børneperspektiv er blevet sat i fokus.

De næste to kapitler (børnemøder giver plads og rum for børnenes perspektiver og sokkedyret Vense, et legende element) belyser, hvordan indsætterne i Børnemiljøvenner har været med til at understøtte et øget fokus på børneinddragelse igennem systematiske tiltag og en legende tilgang til arbejdet.

Det sidste kapitel (Implementering og forankring af Børnemiljøvenner) omhandler centrale elementer i forhold til at forankre Børnemiljøvenner i hverdagen og opsummerer vigtige læringspunkter for at kunne arbejde mere systematisk med øget børneinddragelse i børnemiljøet. Kapitlet giver dermed en helhedsorienteret forståelse af projektet og de nødvendige forudsætninger for succesfuld forankring af Børnemiljøvenner.

Metodisk afsæt og datakilder

Læringsopsamlingen bygger på data, som er blevet indsamlet fra alle 13 deltagende dagtilbud i løbet af projektperioden. Det indebærer data fra fokusgruppeinterviews med pædagogiske personaler, observationer i dagtilbudene samt børneinterviews. Dertil har det deltagende pædagogiske personale gennemført selvevalueringer af deres arbejde med børneinddragelse i forbindelse med projektets opstart og afslutning. Gruppeinterviews og selvevalueringer er anvendt til at vurdere projektets værdi og hvilken forandring det pædagogiske personale oplever, at indsatsen har bidraget til i forhold til børns medbestemmelse. Observationer af børnemøder og gående interviews med børn er anvendt for at give indblik i børnenes oplevelse af medbestemmelse og deltagelse i projektet.

1

Nyt blik på børneinddragelse

Det pædagogiske personale fortæller, at arbejdet med værktøjerne i Børnemiljøvenner har givet dem et nyt blik på, hvordan de kan integrere børnenes perspektiver i deres daglige pædagogiske arbejde.

I dette kapitel udfoldes, hvilken værdi og forandring arbejdet med Børnemiljøvenner har haft på personalets inddragelse af børnenes perspektiver.

”Vi er blevet mere bevidste om, hvor vigtigt det er, at børnene faktisk føler, at de får indflydelse gennem deres børnemiljø generelt. Hvor vigtigt det er for dem at være i noget, der er godt, og noget, der tager udgangspunkt i dem.”

(Pædagog, personaleinterview)

I 11 ud af 13 dagtilbud vurderer personalet, at de efter arbejdet med Børnemiljøvenner, i højere grad formår at inddrage børnenes perspektiver i hverdagens pædagogiske arbejde.

Øget fokus på børneinddragelse

Det pædagogiske personale oplever i høj grad, at de igennem arbejdet med Børnemiljøvenner og de pædagogiske værktøjer har fået et øget fokus på, hvordan de kan inddrage børnenes perspektiver i hverdagen. Det har givet personalet mere mod på at lade børnene bestemme, mens de voksne sætter rammerne. Mange nævner, at det har rykket ved deres tankegang og givet dem et nyt fokus på den værdi, der ligger i at inddrage børnene.

Flere pædagogiske personaler nævner, at det har været en aha-oplevelse for dem at inddrage børnenes perspektiv i det pædagogiske arbejde. Både fordi det at inddrage børnenes perspektiv giver en ny vinkel på det, de voksne

nogle gange tager for givet, men det har også været en aha-oplevelse, at det nogle gange gør ting nemmere og skaber færre konflikter, når de lytter mere til børnene:

"Jeg synes, det har været rigtig, rigtig godt, både for mig og for børnene, at arbejde med. Jeg har fået øjnene op for, at det ikke kun er mig og kollegaerne, der skal bestemme, hvad vi skal lave. Vi skal jo også inddrage børnene." (pædagog, personaleinterview)

Samtidig oplever de, at det er med til at øge børnenes interesse, engagement og begejstring, når de har været med til at bestemme og udforme aktiviteterne (f.eks. hvilket legetøj, der skal være tilgængeligt, hvilken aktivitet de skal lave osv.). Begejstring i børnegruppen smitter af på pædagogerne, så de også selv synes, det er sjovere og mere meningsfuldt at afprøve med børnene.

På baggrund af arbejdet med Børnemiljøvenner arbejder det pædagogiske personale med øget børneinddragelse på mange forskellige måder. Særligt fremhæves det, at arbejdet har haft betydning for valg af lege og aktiviteter, hvor flere nævner, at det nu er på børnenes præmisser. I stedet for, at det er pædagogerne, der kommer med en plan for, hvad der skal ske, bliver der lyttet til børnene og skabt rammerne for, at børnene kan være med til at bestemme.

Generel medbestemmelse i dagligdagen

Det pædagogiske personale har udover at anvende værktøjerne fra Børnemiljøvenner, som primært understøtter øget børneinddragelse i konkrete aktiviteter, også fået øget fokus på at inddrage børnene mere generelt i andre dagligdagssituationer.

Nogle fortæller, at de har haft fokus på de små ting i dagligdagen, hvor børnene kan have indflydelse f.eks. hvor de gerne vil sidde, når de spiser, hvilke lege de vil lege osv. Det pædagogiske personale fortæller også, hvordan arbejdet med Børnemiljøvenner har givet dem mod på at lade børnene have medbestemmelse på større og mere strukturelle ting i dagligdagen, herunder planlægning af aktiviteter og indflydelse på konkrete temaer. På den måde understøtter arbejdet med Børnemiljøvenner også et øget fokus på børneinddragelse i det generelle pædagogiske arbejde og afspejler, at arbejdet med øget børneinddragelse kan foregå på flere forskellige planer.

Tydelige rammer for medbestemmelse

Noget af det, som det pædagogiske personale fremhæver som udfordrende, er balancegangen mellem, hvor meget og hvor lidt børnene må og kan være med til at bestemme. Hertil fremhæves det som vigtigt at sætte en tydelig ramme for de ting, børnene kan være med til at bestemme, og kommunikere klart om, hvad børnene kan og ikke kan bestemme. F.eks.: "Jeg har bestemt, at vi skal ud på legepladsen, men du må bestemme, hvad du leger og hvem du leger med".

Her hjælper det, hvis det pædagogiske personale på forhånd har besluttet rammerne. Skal børnene have valgmuligheder, eller skal de komme med deres egne ideer? Har vi et bestemt tema, de skal komme med ideer til, eller skal de være med til at finde på temaet?

Rammesætningen spiller en vigtig rolle for, at børneinddragelsen kan lykkes. Nogle arbejder med demokratiske afstemninger, som en måde at aftale, hvad de skal lave i fællesskab mellem børnene. Andre har udarbejdet forskellige aktiviteter, som børnene kan melde sig på. I en stor del af de deltagende dagtilbud formår det pædagogiske personale at tænke børnene ind i planlægningen af de konkrete aktiviteter og temaer - altså ting, som de voksne normalt har haft planlagt for børnene på forhånd.

"Jeg gik meget op i det her med, at alle børn skulle høres. Så vi lavede nogle billeder i forhold til hvad børnene er interesseret i, at vi skal lave. Nogle ville gerne lave noget med nøgleringe. Nogle ville gerne lave ansigtsmaling, for det er jo det fedeste i verden. Nogle ville bare male eller lege med pensler. Og nogle ville lege lille hund og andre ting. Så lavede vi en masse billeder af det, og så har vi taget det frem. I går, da vi tog det frem, valgte de, at vi skulle lege lille hund. Og så var det jo frem med et tæppe. Og den nye vikar vi har, hun sad og legede det med dem. Så det er jo lige som et springbræt, fra, at de har været med til at lave nogle aktiviteter, til, at de også er med ind over, hvordan vi gør det, til så at fuldføre det. Det har været rigtig godt." (pædagog, personaleinterview)

Det pædagogiske personale spiller en aktiv rolle i at facilitere, at børnenes ideer og perspektiver bliver hørt og omsætte det til praktiske handlinger. Det gør de bl.a. ved at notere de ting, børnene siger. Samtidig spiller de også en faciliterende rolle i at omsætte ideerne til noget, der kan lade sig gøre i praksis.

Det pædagogiske personale på stuen, snakker med børnene om, hvad de godt kunne tænke sig. Et af børnene siger, at han gerne vil på McDonalds. I stedet for at afvise barnets ønske, fordi det ikke kan lade sig gøre, prøver personalet at spørge nysgerrigt ind til, hvorfor barnet gerne vil på McDonalds. Er det på grund af maden? Er du vild med burgere? Er det fordi du gerne vil på restaurant? Er det fordi du vil på bustur?

Det viser sig, at barnet gerne vil på restaurant. Så pædagogen foreslår, at de kan lege restaurant i børnehaven. Det vil barnet gerne. (praksiseksempel fra deltagende dagtilbud)

Det pædagogiske personale spiller på den måde en vigtig rolle i at oversætte børnenes ønsker og drømme til noget, der kan lade sig gøre inden for dagtilbuddets rammer. De pædagogiske værktøjer i Børnemiljøvenner er på den måde med til at understøtte en pædagogisk nysgerrighed på børnenes perspektiver.

Opsamling

Arbejdet med Børnemiljøvenner giver personalet et nyt blik på, hvordan de rent pædagogisk kan arbejde med øget børneinddragelse, og det er tydeligt, at det pædagogiske personale bliver mere bevidst om at indtænke børnenes perspektiv generelt i hverdagen og ikke kun i de enkelte aktiviteter, som værktøjerne lægger op til. Værktøjerne i Børnemiljøvenner giver nogle konkrete tilgange og nye metoder til at øge inddragelsen af børnenes perspektiv. Det understøtter, at personalet får en systematisk og vedvarende nysgerrighed herpå. Brugen af Børnemiljøvenner bliver en øjenåbner for personalet i forhold til den værdi, det kan give at inddrage børnene i dagligdagens aktiviteter. Det pædagogiske personale italesætter,

hvordan det er vigtigt med klare rammer for, hvad børnene kan have medbestemmelse på, og hvad de ikke kan, og personalet spiller en stor rolle i at facilitere, at børnene kan udtrykke deres perspektiver.

10

Anbefalinger

- **Skab klare rammer for medbestemmelse:** Definér tydeligt, hvilke områder børnene kan have indflydelse på og vær åben for deres ideer og tanker.
- **Integrér børnenes perspektiver systematisk:** Gør det til en rutine at indtænke børnenes perspektiver i planlægning og evaluering af aktiviteter og daglige rutiner.
- **Inspirér til en kultur for nysgerrighed og læring:** Søg og udforsk nye tilgang og metoder, der kan styrke børnenes engagement og aktive deltagelse i hverdagens aktiviteter.

2

Øget medbestemmelse hos børnene

Arbejdet med Børnemiljøvenner har givet børnene øget medbestemmelse på deres hverdag. Rollen som Børnemiljøven har givet børnene et øget fokus på at lytte til hinanden, række hånden op og bidrage med det, de kan, i aktiviteterne. Arbejdet med Børnemiljøvenner har således været med til at understøtte børnenes interesse for hinanden og hinandens perspektiver, og dermed øget deres demokratiske dannelse.

I dette kapitel udfoldes, hvilken værdi og forandring Børnemiljøvenner har haft på børnenes oplevelse af at blive inddraget og have medbestemmelse.

Til børnemødet tegner børnene idéer til det udendørs legeområde, de er ved at indrette. Pædagogen spørger; "synes I at legen er supergod nu, eller skal der flere ting til den?" Børnene råber 'flere ting' i kor. Et barn foreslår kjoler til babyerne og andre nævner at der mangler en baby, dukkevogn og klæd-ud-tøj. De bliver enige om at lede efter legeremedierne og finde et sted klæd-ud-tøjet kan bo.

(Uddrag fra observationsnote)

I 9 ud af 13 dagtilbud kan børnene selv sætte ord på, hvad det vil sige at være Børnemiljøven.

Børnenes medbestemmelse og demokratisk deltagelse

Igennem arbejdet med 'Børnemiljøvenner' oplever børnene, at deres perspektiver, tanker og ideer kommer i spil, og at de bidrager aktivt i beslutninger og i valg af aktiviteter og legetøj. Der er eksempler på, at børnene bliver involveret i valg af temaer, som affaldssortering, eventyrtema og hvordan rummet på stuen skal være indrettet.

Når børnene har medbestemmelse i forhold til aktiviteterne, fremmer det deres engagement og interesse. Det giver en høj grad af ejerskab og stolthed blandt børnene, når de har været med til at bestemme. Observationer på børnemøder viser, at børnene deltager aktivt i aktiviteterne, de er engagerede, og de vil gerne komme med forslag. De viser interesse for hinandens forslag, og de øver sig i at lytte til hinanden og række hånden op.

I observationerne på børnemøde blev det tydeligt, hvordan børnene holder fokus og er interesserede, når pædagogerne faciliterer, at de kan komme på banen - og samtidig øver de sig i at holde fokus og skiftes til at snakke:

Mens børn og pædagog snakker, sidder børnene helt stille og er meget optaget af det, der bliver sagt. De lytter til hinanden, kigger på hinanden og koncentrerer sig. Pædagogen faciliterer børnemødet, så børnene kan komme til orde og lytte til hinanden. Hun minder børnene om, at de skal lytte - ligesom Vense - og huske at række hånden op og vente på tur. På et tidspunkt siger hun: "Jeg kan se, Carl har hånden oppe, han vil gerne sige noget. De kigger alle sammen på plakaten fra Børnemiljøvenner, som de bruger til at mindes hvad de har snakket om. Pædagogen spørger børnene: "Kan I huske hvad man gør når man er børnemiljøven?", Barn: "man er ven og hjælper", Barn: "Sige sin mening". (Uddrag fra observationsnote)

Det er med til at øge børnenes engagement og glæde i aktiviteten, når de har haft medbestemmelse. Børnene er stolte af de ting, de har været med til at lave og bestemme. Det pædagogiske personale fortæller, hvordan de hører denne stolthed, når børnene fortæller deres forældre, hvad de har lavet.

"Det der med, at børnene oplever, at de bliver hørt. Det er der, hvor jeg synes, man kan se noget. Det der med - årh vi havde indflydelse og min idé blev hørt. Altså, det gør noget ved det enkelte barn" (Pædagog, personaleinterview)

Arbejdet med Børnemiljøvenner er på den måde med til at fremme børnenes demokratiske deltagelse og fremme deres engagement.

Øget interesse for hinanden - rollen som børnemiljøven

Arbejdet med Børnemiljøvenner har været med til at understøtte børnenes interesse for hinanden og deres evne til at lytte til hinanden.

I de dagtilbud, hvor de har brugt værktøjerne, og af flere omgange har talt med børnene om ordet 'børnemiljøven', er der en større bevidsthed i børnegruppen om, hvad det vil sige. Her fortæller børnene i interviews, at en børnemiljøven er med til at bestemme, rækker hånden op, øver sig i at lytte, snakker med hinanden, leger sammen, er søde ved hinanden osv.

Det pædagogiske personale reflekterer dog i interviews, at selvom børnene kan sætte ord på, hvad en børnemiljøven er, er det ikke ensbetydende med, at de forstår det, når der opstår konflikter. Her har alder og modenhed stor betydning - det kræver et vist refleksionsniveau og sprog at sætte ord på. Men det pædagogiske personale

udtrykker på tværs i interviews, at de oplever, at børnene tænker mere over det, og de er blevet bedre til at lytte til hinanden og spørge hinanden, også hvis der er nogen, der ikke har nogen at lege med.

En pædagog fortæller, at når de skal rydde op, oplever hun, at børnene i højere grad hjælper til og hjælper hinanden. På den måde har børnene i en eller anden grad taget rollen som 'børnemiljøven' på sig og fået en bevidsthed om, hvad det vil sige.

"Så principperne fra børnemiljøvenner har faktisk haft en positiv indflydelse på børnene, vil jeg sige. De snakker knap så meget i munden på hinanden, og de er blevet bedre til sådan at stoppe op i deres eget, og rent faktisk lyttet til deres venner, og det har været en kæmpe fordel." (Pædagog, personaleinterview)

Øvelse gør mester

Det kan være udfordrende for børnene at sætte ord på meninger, ønsker og holdninger. Det pædagogiske personale fortæller, at det bliver nemmere for børnene at deltage og sige sin mening, når de har øvet det nogle gange, og når de kender rammerne for det. *"Det kan være svært for børnene at sætte ord på; hvad synes vi? Hvor går vi hen? Hvad skal vi lave? Hvis de må lave alt i verden"* (Pædagog, personaleinterview)

Når man skal arbejde med Børnemiljøvenner, er der således brug for en tydelig rammesætning og en forudsigelighed i det, børnene skal, hvor de afprøver den samme tilgang flere gange. Der, hvor vi kan se, at det pædagogiske personale aktivt har fokus på at øve børnene i at sige deres mening, tale på skift og lytte til hinanden, bliver børnene bedre til det. Det pædagogiske personale spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre disse rammer og facilitere og guide børnene på vej. Det kan f.eks. være ved at nedskrive, hvad børnene har sagt, samle op på det og tage det med videre i planlægningen.

Hertil kræver det et særligt fokus at skabe rammerne for, at de mere stille børn også kommer på banen, og at de børn, der normalt siger det, de andre børn siger, øver sig i at mærke sin egen mening til tingene:

"Det er jo faktisk det der med, at man skal øve sig i at være med til at bestemme. Man skal øve sig i at sige sin mening. Man skal støtte dem i, at de kan finde deres egen mening. Det kan godt være den samme mening, men de skal mærke efter, de skal ikke bare sige det samme. Sådan nogle små snakke bruger vi meget i dagligdagen (...) Så prøver jeg at sige, jeg vil faktisk gerne høre, hvad du tænker? Altså sådan nogle små strategier, man kan bruge." (Pædagog, personaleinterview)

Tydelige rammer og visuelle hjælpemidler

De deltagende dagtilbud bruger forskellige metoder og visuelle hjælpemidler til at gøre medbestemmelsen tydelig og nemmere for børnene. Det kan f.eks. være billeder af forskellige lege og aktiviteter, børnene kan vælge, det kan være et kort over børnehaven, det kan være smileys eller tommel op og tommel ned, som hjælper børnene til at udtrykke deres holdning og gøre medbestemmelsen tydelig.

Det er godt at tydeliggøre, når børnene har været med til at bestemme, da det derigennem bliver klart, hvad det vil sige at være med til at bestemme, men også hvad børnene har mulighed for at have indflydelse på. Et af dagtilbuddene har f.eks. indført et stregsystem, hvor de sætter en streg, når det er noget, de voksne har bestemt, og en streg, når det er børnene, der har bestemt. Det er med til at tydeliggøre for børnene, at de også har haft indflydelse i løbet af dagen.

Opsamling

Et systematisk arbejde med værktøjerne i Børnemiljøvenner er med til at fremme børnenes medbestemmelse og demokratiske dannelse. Børnene har igennem arbejdet med Børnemiljøvenner bidraget aktivt i beslutninger om temaer, konkrete aktiviteter, legetøj m.m. Det bliver tydeligt, hvordan der skabes engagement og ejerskab, når børnene har været med til at bestemme. Det kan være svært for børnene at sætte ord på meninger og tanker, dertil er gentagelse og klare rammer faciliteret af personalet med til at fremme deres medbestemmelse. Brugen af værktøjerne fra Børnemiljøvenner understøtter et fokus, hvor børnene øver sig i at lytte til hinanden og sige sin mening.

Anbefalinger

- **Introducer aktiviteterne i Børnemiljøvenner flere gange, så børnene bliver fortrolige med konceptet.** Når børnene er fortrolige med og ved, hvad der skal ske, er det lettere for dem at byde ind i med deres mening. Et kontinuerligt fokus på at inddrage børnenes perspektiv er med til at styrke børnenes kompetencer, og gøre det nemmere for dem.
- **Tilpas aktiviteter til den enkelte børnegruppe.** Overvej hvilket niveau, børnene kan deltage på, og hvordan man som pædagogisk personale kan støtte børnene bedst muligt.
- **Sæt fokus på, at børnene lærer at lytte til hinandens forskellige perspektiver.** Dette fokus hjælper børnene med at udvikle deres forståelse for hinandens synspunkter.
- **Brug billeder og visuelle hjælpemidler** til at understøtte og tydeliggøre børnenes medbestemmelse.
- **Anerkend børnenes bidrag:** Vær tydelig omkring, hvornår og hvordan børnenes input har påvirket beslutninger og aktiviteter, og anerkend dem for at bringe deres perspektiver i spil.

3

Øget fokus på børnemiljøet

Værktøjsæskens underliggende fokus på børnemiljø har givet personalet nogle nye redskaber til at fokusere på og arbejde med børnemiljøet ud fra børnenes perspektiv. Pædagogerne giver udtryk for, at de igennem inddragelse af børnenes perspektiv bliver skarpere på, hvad der kræver deres pædagogiske opmærksomhed. Samtidig udtrykker flere pædagoger, at de oplever en tydelig sammenhæng mellem arbejdsmiljø og børnemiljø. Det, der har betydning for, om børnene kan lide at være i dagtilbud, påvirker også de voksnes arbejdsmiljø.

I dette kapitel udfoldes, hvilken værdi og forandring Børnemiljøvenner har haft på personalets arbejde med børnemiljø.

"Jeg tror, at noget af det der rykkede for mig, det er det der med at få øje for, hvad børnene har brug for. Og så har jeg faktisk lagt mærke til, at tit så er det børnene har brug for, faktisk også det vi [red: personalet] har brug for."

(Pædagog, personaleinterview)

I 11 ud af 13 dagtilbud svarer det pædagogiske personale mere positivt på, at de inddrager børnene i indretningen af de fysiske legemiljøer, efter afprøvningen af Børnemiljøvenner.

Øget bevidsthed blandt børnene

Børnene er i arbejdet med Børnemiljøvenner blevet mere bevidste om børnemiljøet, selvom de ikke nødvendigvis kan sætte ord på, hvad børnemiljø er. Værktøjerne og aktiviteterne understøtter børnene i at have en øget bevidsthed om børnemiljøet, og med et fokus på, at de kan være med til at gøre noget, for at børnehaven er et rart sted at være.

Et af de emner i børnemiljøet, som værktøjerne lægger op til at have fokus på, er 'Larm'. I interviews med både børn og voksne bliver det tydeligt, at det er ét af de emner, der virkelig giver mening at arbejde med for begge parter. Det er et tema, hvor det pædagogiske personale i høj grad oplever, at det giver værdi at inddrage børnene. Og det giver børnene en bevidsthed om dels, hvad larm er, og dels, hvor og hvornår de oplever, at det larmer i dagtilbuddet. Børnene bliver også støttet i at komme med ideer til, hvad man kan gøre, når det larmer, hvilket i høj grad er med til at understøtte deres handlekompetence.

Mange har valgt at anvende plantegning af børnehaven, hvor børnene har tegnet med f.eks. et hjerte/et kryds eller smileys, hvor de synes det er rart at være, og hvor det ikke er rart at være. Aktiviteten gør emnet konkret for børnene, og det er noget de kan forholde sig til, når de går rundt i dagtilbuddet. Børnene kommer med løsningsforslag, der både går på at hente en voksen og sige stop til hinanden, hvis de oplever, at det larmer, eller være stille, når det larmer for meget. Flere personer italesætter også, at børnene nu i højere grad siger fra, når de synes, at det larmer for meget.

Adgang til legetøj

Et andet fokuspunkt i børnemiljøet, som mange af pædagogerne har taget til sig, handler om indretning og tilgængeligt legetøj. Her fortæller flere pædagoger, at de har fået en aha-oplevelse, når de kigger på stuen og ser, hvordan indretningen nogle gange er med til at skabe uhensigtsmæssigt meget larm, f.eks. når de vilde lege er placeret op af hinanden, eller når hjørnet med plads til ro og fordybelse ligger lige op ad de vilde lege.

Samtidig fortæller pædagoger på tværs af interviews, at de nu har et øget fokus på at gøre legetøjet tilgængeligt for børnene - med udgangspunkt i den børnegruppe, de har. Det har altså givet personalet en opmærksomhed på, at det legetøj, der skal være tilgængeligt, skal variere hen over året, afhængig af hvad børnegruppen er optaget af på det pågældende tidspunkt. På den måde skærper det pædagogernes opmærksomhed på børnenes interesser og lege, og hvordan de kan skabe rammer, som understøtter disse.

Sammenhæng mellem arbejdsmiljø og børnemiljø

Et af de vigtigste motivationsfaktorer i forhold til at arbejde med at forankre Børnemiljøvenner er, at det ikke kun kommer børnene til gavn, men i høj grad også spiller ind på de voksnes arbejdsmiljø. Det børnene har brug for, er i høj grad også det, de voksne har brug for. Det har derfor stor værdi at tænke arbejdsmiljø og børnemiljø sammen, når man arbejder med Børnemiljøvenner.

Det pædagogiske personale fortæller, at de også er blevet mere bevidste om deres egen rolle i forhold til at skabe det gode børnemiljø. Når de er rolige, bliver børnene også mere rolige, og når de farer rundt, så farer børnene også mere rundt. Flere af det pædagogiske personale fortæller, at de nu aktivt arbejder med at have 'en voksen på gulvet', som er nærværende og sammen med børnene i legen, og så kan de andre voksne gå ud-og-ind og ordne praktiske ting. De oplever, at det også har givet børnene en anden ro.

Opsamling

17

Arbejdet med Børnemiljøvenner har været med til at understøtte et øget fokus på børnemiljøet og bidrager til, at det pædagogiske personale nu anvender børnenes perspektiv i arbejdet med at forbedre børnemiljøet. Eksemplerne afspejler, hvordan det pædagogiske personale både har inddraget børnene i indretningen af de fysiske legemiljøer, herunder hvilket legetøj børnene gerne vil have adgang til, og i at undersøge larmen fra børnenes perspektiv. Det er et fokus, der også har gjort børnene mere bevidste om børnemiljøet og deres omgivelser, og styrket deres handlekompetence ift. hvad de selv kan gøre for at skabe et bedre børnemiljø. Det pædagogiske personale oplever, at et bedre børnemiljø også skaber et bedre arbejdsmiljø, hvorfor de også finder motivation i at arbejde med værktøjerne.

Anbefalinger

- **Inddrag børnene systematisk i arbejdet med børnemiljøet.** Det er med til at understøtte og styrke deres bevidsthed og handlekompetence i forhold til at bidrage til det gode børnemiljø.
- **Undersøg børnemiljøet fra børnenes perspektiv.** Det giver værdifuld indsigt, der kan bruges til at forbedre børnemiljøet på en måde, der er meningsfuld for børn og voksne.
- **Få øje på synergien mellem børne- og arbejdsmiljøet.** Det, der gør det rart at være barn i miljøet, gør det også rart at være der for de voksne.

4

Børnemøder giver plads og rum for børnenes perspektiver

En central del af Børnemiljøvenner er afholdelse af børnemøder. Et børnemøde fungerer som en ramme, hvor børnene kan øve sig i at lytte, komme med idéer og være med til at træffe fælles beslutninger - faciliteret af den voksne.

En systematisk afholdelse af børnemøder giver det pædagogiske personale mulighed for i højere grad at indfange og inddrage børnenes perspektiver. Dette forstærkes af, at børnene bliver trygge i de genkendelige rammer i børnemødet, og det giver dem mulighed for at øve sig på at sige deres mening, lytte til de andre børn og komme med deres ideer og tanker. På børnemøderne er det tydeligt, både fra observationer og fra børnenes egne fortællinger, at børnene oplever at få mulighed for at komme til orde med deres tanker og ideer og fortælle om det der fylder for dem i øjeblikket.

I dette kapitel udfoldes, hvordan børnemødet bidrager til at understøtte arbejdet med at inddrage børnenes perspektiv i børnemiljøet.

"Jeg synes, at børnemødet er fundamentet i hele arbejdet med Børnemiljøvenner.

*Det er sådan, jeg oplever det, fordi det også er der, vi får øje på,
hvor meget værdi det har at spørge børnene."*

(Pædagog, personaleinterview)

8 ud af 13 dagtilbud bruger børnemøder som et fast element i deres arbejde med Børnemiljøvenner.

Børnemødets rum

Det pædagogiske personale fortæller, at børnemødet kan skabe et rum til at få snakket om, hvordan børnene egentlig oplever det at gå i børnehave. Her får det pædagogiske personale indsigt i tanker og ønsker, som de ellers ikke ville.

"Børnene kan ikke lide når man skal have flyverdragt på ud, og der er bare nogle ting, det kan jeg ikke rigtig gøre noget ved. Det har været vinter, det har været koldt, så man skal have flyverdragt på ud. Men på børnemødet er der stadigvæk et rum til, at de kan italesætte, at det her synes jeg faktisk er træls. Og så får jeg en lidt bedre forståelse for, hvorfor de der konflikter, opstår i garderoben med det her barn gang på gang. Det er faktisk fordi, hun hadede at få sin flyverdragt på. Så det har også været sådan lidt øjenåbnende for mig." (Pædagog, personaleinterview)

Her beskrives det som en øjenåbner, når det pædagogiske personale får indsigt i børnenes tanker og perspektiver på ting, som de normalt ikke har rum til. Børnemødet giver børnene mulighed for at italesætte ting, der fylder hos dem lige nu. Det kan være ting der går dem på, eller uenigheder med de andre børn. På den måde bruges børnemødet også til at facilitere de snakke, som personalet ikke vidste, der var behov for.

Systematisk og tryk børneinddragelse

Den systematiske og vedvarende inddragelse af børnenes perspektiver, som børnemøderne giver rum til, har ændret det pædagogiske personales tilgang til børneinddragelse. Nu bruger personalet børnemøderne som et rum, hvor børnene over sig i at lytte, vente på tur og hvor de indfanger børnenes perspektiver og f.eks. spørger: "Hvad kunne I tænke jer? Hvad synes I kunne være sjovt?"

I de institutioner som har børnemøde én fast dag i ugen, og hvor det foregår med nogenlunde samme rutine hver gang, oplever de, at børnene finder mere tryk i at dele deres meninger og være med til at bestemme. Forudsigeligheden i børnemødet, og at børnene ved, hvad der forventes af dem, øger deres mulighed for at deltage aktivt.

"Altså, der er stadig noget vej hen til, at nu ved de 100 procent, at det her er okay. Og hvis jeg vælger forkert, så er det okay. Men jeg tænker, hvis vi fortsætter med at arbejde med det kontinuerligt, så skal det nok blive rigtig, rigtig fint. (Pædagog, personaleinterview)

Når det pædagogiske personale under børnemøderne indtager en nysgerrig, guidende og støttende rolle, hjælper det børnene til at komme til orde, og det vokser børnene af. At styrke børnenes mulighed for indflydelse er nemlig afhængigt af, at det pædagogiske personale er bevidste om, hvad de forskellige typer af facilitering indbyder til. For de børn, som har svært ved at byde ind, kan genkendeligheden i børnemødet og børnenes roller hjælpe til, at de gradvist føler sig tryk nok til at sige noget. Børnemødet bliver på den måde et rum, hvor alle børn kan øve sig i at sige sin mening.

Børnenes ejerskab og engagement

Det pædagogiske personale fortæller, at børnene er engagerede og fordybede og tager ejerskab, når de deltager i børnemøderne. Observationer af børnemøderne viser, at børnene er opmærksomme og fokuserede, især når det handler om ting de har været med til at bestemme. Børnene deltager aktivt, lytter og forklarer, når de bliver spurgt. Det pædagogiske personale fortæller, at børnene oplever, at det er en stor ting at være til børnemøde og *"Vi har børn, der står i kø, for at vil være med til at arrangere."* (Pædagog, personaleinterview)

Opsamling

Systematisk afholdelse af børnemøder giver det pædagogiske personale mulighed for at indfange og inddrage børnenes perspektiver, hvilket skaber trygge rammer, hvori børnene kan øve sig i at udtrykke deres mening og lytte til andre. Børnene bliver engagerede, tager ejerskab over møderne og bidrager aktivt til samtalerne. En stor andel af personalet oplever, at børnemøderne er en central del af arbejdet med børneinddragelse, hvor der bliver plads til børnenes stemmer og deres medbestemmelse på beslutninger og aktiviteter. Børnemøderne skaber også rum til, at børnene kan udtrykke oplevelser og tanker, som personalet ellers ikke ville få indsigt i.

Anbefalinger

- **Afhold faste børnemøder:** Afhold børnemøder - gerne én fast dag om ugen - for at skabe trygge og forudsigelige rammer for børnene.
- **Skab genkendelige rutiner:** Sørg for, at møderne foregår med nogenlunde samme rutine hver gang for at øge børnenes tryghed og deltagelse.
- **Faciliter børnenes deltagelse:** Vær nysgerrig, guidende og støttende under møderne for at hjælpe børnene med at udtrykke deres meninger og bidrage til samtalerne. Anvend børnemøderne til at indfange børnenes idéer og tanker, og lad dem være med til at bestemme aktiviteter og rutiner.
- **Giv plads til uforudsete samtaler:** Brug børnemøderne til at facilitere snakke om emner, der fylder hos børnene, også selvom de falder uden for de fastlagte rammer.

5

Sokkedyret Vense - et legende element

Et af de bærende elementer i Børnemiljøvenner er sokkedyret Vense, der kan hjælpe det pædagogiske personale med at facilitere de øvelser og lege, der er en del af værktøjerne i Børnemiljøvenner.

Sokkedyret Vense bidrager til, at det pædagogiske personale kan rammesætte aktiviteter og samtidig fastholde børnenes interesse. Børnene er begejstrede for Vense, som de selv har været med til at skabe, hvilket øger deres engagement og deltagelse. Børnene bruger Vense som en ven, der giver dem tryghed og hjælper dem med at kommunikere. Pædagogerne oplever, at Vense skaber en systematisk ramme for børneinddragelse, hvor børnene kan udtrykke deres perspektiver.

I dette kapitel udfoldes, hvordan den legende tilgang og særligt sokkedyret Vense bidrager til at understøtte arbejdet med at inddrage børnenes perspektiv i børnemiljøet.

*"Lige så snart man sætter Vense på hånden,
så har du deres fulde opmærksomhed"*
(Pædagog, personaleinterview)

I alle 13 dagtilbud fortæller det pædagogiske personale, at børnene har været begejstrede over at være med til at skabe Vense, og at det har givet børnene en følelse af ejerskab og stolthed.

Personalets brug af Vense

For det pædagogiske personale har brugen af Vense været en hjælp til at facilitere arbejdet med værktøjerne og børnemøderne. Ved brug af sokkedyret Vense som faciliterende element skabes en tydelig ramme for børnene.

Nogle af det pædagogiske personale har fundet det uvant at bruge sokkedyret, mens andre har fundet det naturligt at personificere Vense og give den en stemme. Uanset deres tilgang har det pædagogiske personale integreret Vense i deres faciliterende arbejde med børnene, brugt pædagogisk fantasi og fundet løsninger, der fungerer bedst for dem. Nogle gange er det personalet, der har Vense på hånden og lader den hviske ting til den voksne. Andre gange giver personalet Vense en stemme, så der bliver to facilitatorer: den voksne og Vense. I andre situationer er det børnene, der sidder med Vense på hånden.

Personalet ser tydelige fordele i brugen af Vense, fordi den som faciliterende element understøtter, at børnene udtrykker egne holdninger og perspektiver på den måde, som børnene er mest tryk ved. Børn, der måske er mere tilbageholdende, bliver mere åbne og over sig i at deltage og udtrykker deres meninger gennem Vense, f.eks. ved at hviske, snakke til Vense eller snakke til andre gennem Vense.

"De har også spurgt ind til Vense, det her med, hvis de har haft en god idé, hvor er Vense henne? Det har været Vense, man fortæller til, hvis du godt kunne tænke dig at lave noget. Det er en indikator til nogle andre snakke, som ikke er med mig som den voksne, der har det været rigtig godt, synes jeg." (pædagog, personaleinterview)

Vense fungerer også som et bindeled mellem børnene og det pædagogiske personale i hverdagens øvrige aktiviteter. Det er ikke kun i formelle pædagogiske aktiviteter, at Vense bruges som talerør af børnene; den spiller også en rolle i at støtte børnene i følelsesmæssige situationer, som f.eks. at sige farvel til deres forældre om morgenen, hvis det er lidt svært.

Børnenes brug af Vense

I samtaler med børnene og observationer af børnemøderne er det tydeligt, at Vense vækker stor begejstring og hjælper med at skærpe børnenes fokus ved børnemøderne og i arbejdet med de pædagogiske værktøjer. Under børnemøderne skiftes børnene til at sidde med Vense, kigge på den, røre ved dens øjne, ører, mund og hår. Vense bliver på den måde en del af børnemødet og hjælper med at fastholde børnenes interesse og deltagelse. Børnene udtrykker glæde og begejstring over at have været med til at skabe Vense, og næsten alle børn fortæller, at de selv har bestemt, hvordan den skulle se ud. Nogle børn husker hvordan Vense ankom til børnehaven første gang:

"Børnene fortæller, hvad der skete, da Vense kom til børnehaven første gang, og den ikke havde nogle ører, øjne, næse eller mund. Et barn fortæller: "Vi hjalp Vense, med at få øjne og øre og næse og mund". Den voksne spørger et barn, om hun kan huske, hvad Vense skal bruge sine ører til, hvortil barnet svarer højt og begejstret: "at høre". Pædagogen fortsætter og spørger, hvad Vense skal bruge sine øjne til, hvortil barnet svarer: "at se". "Og hvad skal Vense så bruge sin mund til?" spørger pædagogen, og barnet svarer igen begejstret: "at snakke". (Uddrag fra observationsnoter)

Vense er et tydeligt omdrejningspunkt for børnene, og den tydeliggør for børnene, at nu er det tid til Børnemiljøvenner. I observationerne kan vi se, at børnene gennem deres brug af Vense er stille, når andre taler og at de lytter til hinanden. Personalet beskriver dette som en udvikling på baggrund af arbejdet med Børnemiljøvenner, og de fremhæver Vense som en vigtig årsag til denne udvikling. Pædagogisk personale fra alle dagtilbud fortæller

om børnenes begejstring ved f.eks. børn, der jubler når Vense kommer, og børn, der næsten ikke kan vente til Vense kommer tilbage igen. Flere personaler peger på, at den interesse børnene har for Vense, og at de selv har været med til at bestemme, hvordan den skulle se ud, er positivt:

"Det siger jo også bare noget om, at de har stort ejerskab af det. Og de har virkelig syntes, at det var en sjov proces at skabe Vense. Og er vildt stolte af, at de selv har lavet den." (pædagog, personaleinterview)

Børnene fortæller, at de finder Vense frem, når de bliver kede af det, når de leger, eller har brug for selskab i legen. I de dagtilbud hvor børnene har flere sokkedyr, har hver sokkedyr sin egen unikke stemme og personlighed og deltager i forskellige aspekter af børnenes hverdag og når de arbejder med Børnemiljøvenner. F.eks. er Vense med, når der skal stemmes om ting, læses bøger, tegnes, ved børnemøder osv. Børnene personificerer deres sokkedyr, giver den plaster på, når den har slået sig, og reparerer dens øje, når det er ved at falde af.

Opsamling

Den legende tilgang i arbejdet med børnemiljøet er med til at fremme forankring, tryghed og begejstring hos både børn og det pædagogiske personale. Et centralt element i at understøtte den legende tilgang er Vense, som bliver et middel til at inddrage børnenes perspektiv i arbejdet med børnemiljøet. Vense skaber en tryghed for børnene, som gør det nemmere for dem at udtrykke sig og fortælle, hvilket er særligt hjælpsomt for stille og tilbageholdende børn. Samtidig giver det børnene et stort ejerskab og engagement, at de selv har været med til at skabe Vense.

Anbefalinger

- **Integrer Vense i de daglige rutiner:** For at understøtte tryghed til øget børneinddragelse kan Vense anvendes både på børnemøder, men også i andre daglige aktiviteter, hvor børnene har brug genkendelige rammer og tryghed. f.eks. ved farvel om morgenen.
- **Involver børnene i skabelsen af Vense:** Lad børnene være med til at skabe og tilpasse Vense for at øge deres engagement og ejerskab.
- **Udnyt det legende element:** Brug Vense's legende karakter til at gøre aktiviteter sjovere og mere motiverende for børnene, hvilket fremmer deres deltagelse og fokus.

6

Implementering og forankring af Børnemiljøvenner

Personalet oplever værktøjsæsken som brugbar og let at anvende, da den harmonerer med deres nuværende pædagogiske metoder, og samtidig giver mulighed for tilpasning efter børnenes specifikke behov. En vigtig del af implementeringsprocessen er at etablere fælles tilgang blandt personalet, der skaber et solidt fundament for videnuddeling og samarbejde blandt personalet. Organisering og systematisk brug af værktøjerne, som f.eks. faste Børnemiljøvenner-dage, gør børnene trygge og fortrolige med processen, og er vigtig for implementeringen.

I dette kapitel sætter vi fokus på, hvad der er vigtigt, når man vil implementere og forankre Børnemiljøvenner i dagligdagen.

"Det vigtigste er at stoppe op og lytte til børnene. Det der med at man bare sætter sig ned, og lige glemmer alle pædagogiske læreplaner og hvad vi skal nå i løbet af ugen. Nu sætter vi os ned; 'hvordan går det?'. Det giver sindssygt meget."

(pædagog, personaleinterview)

I alle 13 dagtilbud beskriver det pædagogiske personale at organisering, planlægning og systematik har stor betydning for, at komme godt i gang med værktøjsæsken.

Sammenhæng med eksisterende praksis

Det pædagogiske personale fra flere dagtilbud fortæller, at værktøjsæsken har været med til at sætte fokus på øget børneinddragelse, og at det spiller godt sammen med deres eksisterende pædagogiske praksis:

"Jamen, i sådan en travl hverdag, så kan man sige, så vi havde også leg på temaet i forvejen. Men materialet lægger sig også bare rigtig godt op, af alt det andet, vi gør." (Pædagog, personaleinterview). De oplever, at værktøjsæsken har været med til at sætte en ramme for øget børneinddragelse i praksis, både for personalet i forberedelsen, og til børnene i det konkrete arbejde. Det pædagogiske personale synes generelt, at værktøjsæsken har skubbet positivt

til deres perspektiver på, hvordan de kan indfange og inddrage børnenes perspektiver i børnemiljøet og i dagligdagen.

Det pædagogiske personale oplever, at de i arbejdet med værktøjerne kan forme og tilpasse de forskellige processer til egen praksis og børnegruppens sammensætning, for eksempel ved at bruge de forskellige elementer i værktøjsæskan (f.eks. sokkedyret Vense og børnemøder), så det passer ind i deres specifikke behov.

Fælles tilgang danner afsæt for vidensdeling

Generelt fremhæves det, at man som personalegruppe får en fælles tilgang til at arbejde med børnemiljø, og til at indfange og inddrage børnenes perspektiver. Det pædagogiske personale understreger desuden vigtigheden af at give medarbejdere, der skal arbejde med Børnemiljøvenner, tid og mulighed for at sætte sig ind i værktøjsæskan og de pædagogiske værktøjer. Det giver et fælles afsæt og en tilgang, som gør processen mindre sårbar, f.eks. ved fravær eller sygdom.

"Vi har det [red: Børnemiljøvenner] på alle stuer. At vi hver især gør vores, men alle ved hvad det er vi snakker om. At der er flere, der er introduceret til det. Det er jo altid fantastisk, så man ikke kun er en og skal forsøge at få noget igennem, så falder det til jorden, når andre ikke ved hvad du snakker om. Og ledelsen er også med ind i det. Det er i hvert fald givtigt. Bare vide, at de andre også har gang i noget, og gør det bedste de kan." (Pædagog, personaleinterview)

Den fælles faglige tilgang giver mulighed for sparring og vidensdeling med sit team eller kollegaer om spørgsmål, beslutninger og overvejelser undervejs. Her findes der forskellige eksempler på organiseret sparring, f.eks. ved at have 1 time skemalet hver uge, hvor personalet har forberedelsestid sammen, så de kan sparre med hinanden og planlægge arbejdet med værktøjerne. Uanset organiseringen, om denne er fast eller mere løs, italesætter personalet den løbende vidensdeling med kollegaer som en motiverende faktor, der giver mulighed for pædagogisk refleksion og inspiration blandt personalet.

Organisering sikrer systematisk fokus

Det er vigtigt at organisere arbejdet og afsætte tid og rum for, hvornår man som pædagogisk personale arbejder specifikt med Børnemiljøvenner, og målrettet med at indfange og inddrage børnenes perspektiver. Det er nemlig med til at systematisere og overskueliggøre arbejdet, både for børn og personale. Børnene bliver trygge ved konceptet, får øvet sig systematisk i at sige deres mening, og genkendeligheden for personale og børn er med til at fremme en succesfuld udvikling af den pædagogiske praksis.

Opsamling

Værktøjsæskan og konceptet Børnemiljøvenner opleves som brugervenligt og let at integrere i den daglige praksis. Det pædagogiske personale giver udtryk for, at arbejdet med værktøjsæskan understøtter deres eksisterende

fokus på at inddrage børnenes perspektiv i dagligdagen, samtidig med, at værktøjerne rummer en pædagogisk frihed, som giver personalet mulighed for at tilpasse materialet til egen børnegruppe.

26

Et vigtigt element i forhold til implementering og forankring, er en fælles tilgang, da det sikrer at alle har den nødvendige viden og kan hente inspiration og sparring på tværs af personalet, f.eks. mellem forskellige børnegrupper og stuer. Systematisk brug af værktøjerne som f.eks. faste 'Børnemiljøvenner-dage', bidrager til at gøre børnene trygge og bekendte med processen, hvilket ligeledes understøtter forankring. Derudover fremhæves det som vigtigt, at der afsættes tid til, at personalet kan forberede og planlægge aktiviteter, de laver med børnene.

Anbefalinger

- **Implementer en fælles tilgang:** Sørg for, at hele personalet er bekendte med og forstår værktøjsæsken, så de kan samarbejde og sparre med hinanden om, hvordan de griber arbejdet med værktøjsæsken og øget fokus på børneinddragelse an.
- **Planlæg faste 'Børnemiljøvenner-dage':** Indfør systematiske og regelmæssige dage dedikeret til Børnemiljøvenner for at skabe forudsigelighed og tryghed blandt børnene.
- **Sæt tid af til forberedelse og sparring:** Organiser løbende møder for personalet, hvor de kan forberede sig og dele erfaringer, hvilket styrker vidensdelingen og den pædagogiske refleksion, og giver mulighed for at tilpasse aktiviteterne til den enkelte børnegruppe.